

Resilience of Local Governance against Cognitive Warfare: A Case Study of Mashhad, Zahedan, and Tabriz

Narjessadat Hosseini Nasrabadi

1. Assistant Professor, Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran E: n.hosseini.n@geo.ui.ac.ir

ARTICLE INFO

Keywords
Cognitive Warfare
Resilient Local Governance
Political Geography
Border Cities

Article History:

Received:
10 Oc 2025
Received in revised form:
04 May 2026
Accepted:
14 May 2026
Available online:
22 May 2026

ABSTRACT

The contemporary era, borders are no longer merely arenas of defense-military strategy; they have become vital frontlines in the domain of security. Drawing upon critical political geography and focusing on Iran's border regions, this article argues that cognitive warfare as a novel form of organized, soft threat aimed at influencing perceptions, collective identities, and social loyalties through modern media, targeted narrative-building, and engineered rumors has fundamentally challenged the resilience of the local governance system. The central research question is: "How can local governance in Iran's border cities enhance its resilience against these invisible threats, which are constructed by political geography, thereby strengthening security at the local level?" Adopting a combined approach rooted in critical political geography, urban resilience theory, and cognitive security studies, this research employs a qualitative methodology comprising thematic analysis of in-depth interviews with local managers and leaders in the three border cities of Mashhad, Zahedan, and Tabriz, geo-security analysis of the dissemination patterns of manipulated content, and scenario-building techniques. The findings indicate that Iran's border cities, owing to their distinctive ethno-religious characteristics, transnational linkages, and access to extra-territorial media, have been transformed into "testing grounds" and focal points for cognitive warfare. The primary mechanisms through which this warfare exerts its influence include the erosion of public trust in local governance institutions, polarization and identity fragmentation, discursive vacuums and the construction of alternative historical narratives, and the provocation and exacerbation of structural and economic grievances. These processes progressively undermine the local social fabric and political capital, rendering them increasingly vulnerable to instability.

Citation: Hosseini, N. (2026). Resilience of Local Governance against Cognitive Warfare: A Case Study of Mashhad, Zahedan, and Tabriz, *Journal of Geography*, 24 (88), 61-83.

 <http://doi.org/10.22034/jiga.2025.2059849.1399>

© The Author (s).

Publisher: Iranian Geographical Associati This is

an open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

By synthesizing the frameworks of critical political geography, urban resilience theory, and cognitive security studies, this article argues that effective resistance against cognitive warfare necessitates a fundamental reconceptualization of local governance models. It demonstrates that conventional governance structures in border regions—which are predominantly reactive, centralized, and grounded in the hard-security paradigm—prove inadequate when confronted with the invisible and multifaceted threats posed by cognitive warfare. Concentrating on Iran's border cities, which offer a rich exemplar of contemporary geopolitical complexities, this research addresses the central question: How can local governance be devised not only to withstand cognitive attacks but also to consolidate national security at the local level by reinforcing cognitive resilience?

The significance of this research is threefold. First, it presents the first comprehensive geography-oriented model for comprehending and countering cognitive warfare at the local scale. Second, it advocates for a paradigmatic shift from hard security to soft security in the governance of border territories. Third, it offers operational strategies that can serve as a transferable template for other border regions worldwide that are exposed to analogous threats.

Indeed, in the contemporary era, cognitive geography has become as consequential as physical geography in determining the destinies of nations. This research seeks to chart a pathway toward resilient governance in the twenty-first century, demonstrating that the reinforcement of local governance constitutes not merely a defensive imperative but also a historic opportunity to consolidate national cohesion and redefine the very concept of resilience in the age of asymmetric warfare. The article's innovation resides in its proposition of the first place-based and geographically grounded framework for addressing cognitive warfare at the level of local governance, as well as in its synthesis of political geography theories with cognitive studies within a border-specific context.

Methodology

The present study, being fundamental-developmental in orientation, adopts a mixed-methods approach that integrates critical political geography, urban resilience theory, and cognitive security studies. Employing qualitative techniques—specifically, thematic analysis of in-depth interviews with local managers and leaders across the three border cities of Mashhad, Zahedan, and Tabriz, alongside geo-security analysis—the research findings were derived and quantified using a Likert scale.

Results and Discussion

This study, by focusing on Iran's border cities as the "geopolitical laboratories" of the era of asymmetric warfare, has demonstrated that cognitive warfare is no longer an abstract concept confined to strategic documents, but rather a tangible, everyday reality that systematically targets the social fabric, public trust, and ultimately, local governance itself. The findings reveal that cognitive threats, by intelligently exploiting historical and structural vulnerabilities—ranging from relative deprivation to identity fault lines—are actively remapping the political geography of borders. In this redefinition, the border ceases to be a mere physical demarcation and instead becomes a porous, expansive, and deeply personalized "cognitive space," wherein the primary battle is waged for the conquest of minds and hearts.

The comparative study of Mashhad, Zahedan, and Tabriz confirms a central paradox: the more complex the geopolitical position of a border city and the more heterogeneous its social context, the greater its susceptibility to disruptive narrative-building; yet simultaneously, the richer its inherent potential for cultivating resilience through social capital and collective intelligence. Nevertheless, the current traditional and centralized governance apparatus—characterized by sluggish, compartmentalized, and non-transparent structures—markedly diminishes urban resilience in the face of decentralized and diffuse threats. The profound disconnect between the very nature of these threats and the existing response capacity constitutes the foremost challenge confronting policymakers. In response to this challenge, this article proposes the PREVENT model as a scientific-operational roadmap. The strength of this framework lies in its multidimensional synthesis: the integration of technology (situational monitoring) with society (reinforcing social capital); the fusion of preemptive action (cognitive literacy) with adaptive responses (institutional agility); and the combination of local-level initiatives (community trust councils) with networked, cross-scalar collaborations. This model posits that resilience is not a static "state" to be achieved through the construction of virtual walls, but rather a dynamic "capability" for learning, adaptation, and transformation one that thrives fundamentally on trust, participation, and transparency.

Conclusion

Ultimately, in the era of cognitive warfare, national security is inextricably contingent upon local resilience. The defense of physical borders, absent the robust protection of the "cognitive space" inhabited

by borderland citizens, remains inherently incomplete and fragile. Consequently, we urgently require a fundamental paradigmatic shift in the governance of border regions: a transition from a security-centric, top-down approach toward a resilience-oriented, facilitative one; a move from a focus on threat eradication toward a focus on community strengthening; and a departure from the logic of disconnection and protection in favor of a logic of connection and participation. This transition can only be realized through the meaningful devolution of authority, resources, and trust to local institutions and urban communities. The proposed model offers an adaptable framework for any border region across the globe characterized by ethnic, religious, or historical diversity that finds itself exposed to cognitive threats. This research serves as an invitation to recognize a fundamental truth of the complex geography of the twenty-first century: the most resilient cities are not necessarily those with the most formidable defensive infrastructures, but rather those that cultivate the strongest networks of trust, the most flexible institutions, and the most perceptive and discerning citizens. Ultimately, national security will be forged and decided upon in the streets, neighborhoods, and everyday discourses of its border cities.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

References

- Abu-Rayash, A., & Dincer, I. (2023). Development of an integrated sustainability model for resilient cities featuring energy, environmental, social, governance and pandemic domains. *Sustainable Cities and Society*, 92, 104439. doi: [10.1016/j.scs.2023.104439](https://doi.org/10.1016/j.scs.2023.104439)
- Bennett, S., & Livingstone, S. (2022). Resilient communities: Social capital as a defense against digital misinformation, *Journal of Communication*, 72(4), 485-504.
- Cavelty, M. D., & Wenger, A. (2020). Cybersecurity and cognitive security: Governing the invisibles, *Contemporary Flores, R., & O'Laughlin, P. (2025). Cognitive borders: The geopolitics of information warfare in peripheral regions, Political Geography*, 98, 102-118.
- Crossey, N., & Weber, F. (2024). Borderlands of governance—multilevel cross-border governance and trajectories of local cross-border ties in the Franco-German Moselle-Saarland Region. *Journal of Borderlands Studies*, 39(6), 1061-1081. |doi: [10.1080/08865655.2023.2276458](https://doi.org/10.1080/08865655.2023.2276458)
- Chand, A. V. M. (2018). Place Based Approach to plan for Resilient Cities: A local government perspective. *Procedia engineering*, 212, 157-164. doi: [10.1016/j.proeng.2018.01.021](https://doi.org/10.1016/j.proeng.2018.01.021)
- Dowling, R., McGuirk, P., & Bulkeley, H. (2014). Retrofitting cities: local governance in Sydney, Australia. *Cities*, 38, 18-24. doi: [10.1016/j.cities.2013.12.004](https://doi.org/10.1016/j.cities.2013.12.004)
- Eraydin, A., & Özatağan, G. (2021). Pathways to a resilient future: A review of policy agendas and governance practices in shrinking cities. *Cities*, 115, 103226. doi: [10.1016/j.cities.2021.103226](https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103226)
- Flores, R., & O'Laughlin, P. (2025). Cognitive borders: The geopolitics of information warfare in peripheral regions, *Political Geography*, 98, 102-118.
- Galik, M., & Szabo, G. (2021). Understanding the hybrid threat and local government response in Central European borderlands, *European Security*, 30(3), 345-367.
- Li, X. (2025). The Role of NGOs in Making National Carbon Neutrality Policy in Germany and Japan. *Advance in Sustainability*, 5(1).
- John Allen W & Charles M. (1997). Civil-Military Relations after the Cold War, in *Civil-Military Relations in Post-Communist States: Central and Eastern Europe in Transition*, ed. Anton Bebler.
- Kauffman, J., & Liese, H. (2024). Resilient borderlands: Local governance and hybrid threats in the digital age, *Journal of European Public Policy*, 31(1), 78-101.

- Nzewi, O. I. (2025). Adaptive governance for resilient local service delivery. *Journal of Local Government Research and Innovation*, 6, 2. doi: [10.4102/jolagri.v6i0.322](https://doi.org/10.4102/jolagri.v6i0.322)
- Morgado, N., & Hosoda, T. (2025). Measuring Taiwan's Power and Resilience: Capabilities, Strategic Culture, and Geopolitical Agents amid Cognitive Warfare. *Asian International Studies Review*, 26(1), 85-108. doi: [10.1163/2667078x-bja10043](https://doi.org/10.1163/2667078x-bja10043)
- Muller, M. (2023). (Dis)placing trust: The urban geography of cognitive vulnerability. *Urban Studies*, 60(5), 890-910.
- Popescu, N. (2021). Border wars: Misinformation and the rescaling of sovereignty. *Geopolitics*, 26(5), 1357-1380.
- Rogers, C., Smith, A., & Delgado, F. (2021). Polycentric resilience in cross-border metropolitan regions. *Regional Studies*, 55(8), 1450-1465.
- Su, X., & Song, J. (2024). Cooperative control and the governance of cross-border trade in Chinese border cities. *Territory, Politics, Governance*, 12(2), 318-336. doi: [10.1080/21622671.2021.1993985](https://doi.org/10.1080/21622671.2021.1993985)
- Van Assche, K.; Beunen, R.; Verweij, S.; Evans, J.; (2021). Gruezmacher, M. Policy Learning and Adaptation in Governance: A Co-Evolutionary Perspective. *Adm*, 54, 1226–1254.
- Zhang, W., & Chen, L. (2023). Digital sovereignty and local resilience: Countering cognitive warfare in China's border cities. *China Quarterly*, 254, 456-478.
- Zoughi, P., & Fusi, D. (2023). Securing the cognitive city: Resilience, infrastructure, and the future of urban security. *Cities*, 135, 104-115.

تاب آوری حکمرانی در برابر جنگ شناختی (مطالعه موردی: مشهد، زاهدان و تبریز)

نرجس سادات حسینی نصرآبادی

۱. استادیار گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. E: n.hosseini.n@geo.ui.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>در دهه‌های اخیر، مرزها از کارکردهای صرفاً دفاعی-نظامی فراتر رفته و به عرصه‌های کانونی تولید و رقابت امنیتی تبدیل شده‌اند. این مقاله با اتکا به جغرافیای سیاسی انتقادی، استدلال می‌کند که «جنگ شناختی» به‌مثابه گونه‌ای سازمان‌یافته از مداخله در ادراکات، هویت‌ها و وفاداری‌های جمعی از طریق رسانه‌های نوین، روایت‌سازی هدفمند و شایعات مهندسی‌شده تاب‌آوری حکمرانی محلی در مناطق مرزی ایران را با چالشی ساختاری مواجه کرده است. پرسش محوری آن است که حکمرانی محلی در شهرهای مرزی چگونه می‌تواند در برابر این تهدیدات نامرئی برساخته از پویایی‌های ژئوپلیتیکی، تاب‌آوری خود را ارتقا داده و امنیت را در مقیاس محلی بازتولید کند. پژوهش با رویکردی ترکیبی و با هم‌نشینی چارچوب‌های جغرافیای سیاسی انتقادی، نظریه تاب‌آوری شهری و مطالعات امنیت شناختی، و با تکیه بر روش‌شناسی کیفی شامل تحلیل مضمون مصاحبه‌های عمیق با مدیران و رهبران محلی در سه شهر مشهد، زاهدان و تبریز؛ تحلیل جغرافیایی-امنیتی الگوهای انتشار محتوای دستکاری‌شده؛ و سناریونویسی انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که شهرهای مرزی ایران، به‌واسطه ناهمگونی‌های قومی-مذهبی، پیوندهای فراملی و دسترسی به رسانه‌های برون‌مرزی، به کانون‌های آزمایش و تشدید جنگ شناختی تبدیل شده‌اند. سازوکارهای اثرگذاری این جنگ شامل فرسایش اعتماد عمومی به نهادهای محلی، قطبی‌سازی و شکاف‌های هویتی، ایجاد خلأهای گفتمانی و بازنویسی روایت‌های تاریخی، و فعال‌سازی و تشدید نارضایتی‌های ساختاری و اقتصادی است. برهم‌کنش این سازوکارها به تضعیف سرمایه اجتماعی و سیاسی محلی انجامیده و آسیب‌پذیری در برابر بی‌ثباتی را افزایش می‌دهد. این نتایج، با برجسته‌سازی پیوند میان فضا، ادراک و قدرت، نشان می‌دهد که ارتقای تاب‌آوری حکمرانی محلی مستلزم راهبردهایی فراتر از مداخلات سخت‌افزاری و معطوف به تقویت اعتماد، مدیریت روایت‌ها و بازآرایی نهادی در مقیاس محلی است.</p>	<p>واژگان کلیدی: جنگ شناختی حکمرانی محلی تاب‌آور جغرافیای سیاسی شهرهای مرزی امنیت ایران</p> <p>تاریخ دریافت ۱۴۰۴/۰۹/۱۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۱/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۱۴ تاریخ چاپ: ۱۴۰۵/۰۳/۰۱</p>

استناد: حسینی، نرجس سادات (۱۴۰۵). تاب آوری حکمرانی در برابر جنگ شناختی (مطالعه موردی: مشهد، زاهدان و تبریز)، نشریه جغرافیا، (۸۸)، ۲۴، ۸۳-۶۱.

doi <http://doi.org/10.22034/jiga.2026.2054390.13811>

صاحب امتیاز: انجمن جغرافیایی ایران

© نویسندگان

مقدمه و پیشینه

در قرن بیست و یکم، امنیت سرزمینی با یک پارادوکس ژئوپلیتیک مواجه است: درست زمانی که مرزهای فیزیکی در اثر جهانی سازی اقتصادی و فناوری های ارتباطی شفاف تر شده اند و مکاتب رایج تفکر امنیتی، امنیت را عمدتاً به عنوان یک مسئله سیاسی-نظامی درک می کنند (John & Moskos, 1997; Prezelj, 2015)، مرزهای جدیدی در فضای شناختی جوامع شکل گرفته اند که صحنه نبردهای تعیین کننده ای برای حاکمیت ملی شده است. این پدیده که تحت عنوان «جنگ شناختی» نامیده می شود، نشان دهنده تحولی اساسی در ماهیت منازعات ژئوپلیتیک است - انتقال از درگیری برای کنترل سرزمین به جنگ برای تسخیر اذهان. جنگ شناختی با بهره گیری از آسیب پذیری های شناختی انسان و تقویت شکاف های اجتماعی-فرهنگی از طریق رسانه های دیجیتال و شبکه های اجتماعی، بنیان های اعتماد عمومی و انسجام ملی را هدف قرار می دهد. در واقع، رشد سریع سیستم های زیرساخت توزیع شده، پلتفرم های محاسبات ابری، دستگاه های اینترنت اشیا (IoT)، فناوری های محاسبات لبه ای و شبکه های ارتباطی دیجیتال در مقیاس بزرگ، چشم انداز امنیت را متحول کرده است (Rahman et al, 2025). برخلاف جنگ متعارف که تأثیرات آن فوری و ملموس است، تأثیرات جنگ شناختی اغلب نامرئی، تدریجی و عمیقاً ریشه دار است، به طوری که جوامع هدف ممکن است تا مدتها از دگرگونی در باورها و وفاداری های خود آگاه نباشند. در این بین نوع مدیریت فضایی حائز اهمیت است. در واقع، فراتر از مدل های سلسله مراتبی و دولت محور، چارچوب ما بر شبکه هایی شامل نهادها و جوامع محلی، تأکید می ورزد. مطالعات اخیر حاکی از روندهای نوظهور در مشارکت مدیریت فضایی است (Van et al, 2021) که در آن حکمرانی به سوی رهیافت های نرم، انعطاف پذیر و غیراجباری حرکت کرده است (Li et al, 2025) این نوع حکمرانی با تأکید بر مقیاس محلی، نقش پررنگی در مناطق حساس بویژه شهرهای مرزی، دارد. شهرهای مرزی به مثابه «آزمایشگاه های زنده» در تحول ژئوپلیتیک بازگو شده عمل می کنند. این مناطق که در تقاطع جغرافیا، فرهنگ و این سیاست قرار دارند، به دلیل ویژگی های منحصر به فرد قومی-مذهبی، دسترسی به رسانه های فرامرزی و حساسیت های تاریخی، تبدیل به کانون های آسیب پذیر در برابر عملیات جنگ شناختی شده اند. پژوهش های پیشین عمدتاً بر ابعاد ملی و بین المللی جنگ شناختی متمرکز بوده اند، در حالی که سطح محلی - جایی که این تهدیدات به طور ملموس تری تجربه می شوند و پاسخ به آنها فوریت بیشتری دارد - همچنان شکافی پژوهشی محسوب می شود.

این مقاله با ترکیب چارچوب های جغرافیای سیاسی انتقادی، نظریه تاب آوری شهری و مطالعات امنیت شناختی، استدلال می کند که مقاومت مؤثر در برابر جنگ شناختی مستلزم بازاندیشی بنیادین در الگوهای حکمرانی محلی است و نشان می دهد که ساختارهای حکمرانی مرسوم در مناطق مرزی، که عمدتاً واکنشی، متمرکز و مبتنی بر پارادایم امنیت سخت هستند، در مواجهه با تهدیدات نامرئی و پیچیده جنگ شناختی ناکارآمد می باشند. پژوهش حاضر با تمرکز بر شهرهای مرزی ایران - که نمونه ای غنی از پیچیدگی های ژئوپلیتیک معاصر ارائه می دهند - به این پرسش محوری پاسخ می دهد: چگونه می توان حکمرانی محلی را به گونه ای طراحی کرد که نه تنها در برابر حملات شناختی مقاومت کند، بلکه با تقویت تاب آوری شناختی، امنیت ملی را در مقیاس محلی تحکیم بخشد؟

اهمیت این پژوهش در سه بعد قابل توجه است: نخست، ارائه اولین مدل جامع جغرافیای محور برای درک و مقابله با جنگ شناختی در مقیاس محلی؛ دوم، پیشنهاد چرخش پارادایمی از امنیت سخت به امنیت نرم در حکمرانی مناطق مرزی؛ و سوم، ارائه راهکارهای عملیاتی که می تواند الگویی برای سایر مناطق مرزی جهان در معرض تهدیدات مشابه ارائه دهد.

در واقع، در عصر حاضر جغرافیای شناختی به اندازه جغرافیای فیزیکی در تعیین سرنوشت ملت‌ها اهمیت یافته است، این تحقیق درصدد است مسیری به سوی حکمرانی تاب‌آور در قرن بیست‌ویکم ترسیم کند و نشان دهد که تقویت حکمرانی محلی نه تنها یک ضرورت دفاعی، بلکه فرصتی تاریخی برای تحکیم پیوند ملی و بازتعریف مفهوم تاب‌آوری در عصر جنگ‌های نامتقارن است. نوآوری مقاله در ارائه اولین چارچوب مکان محور و جغرافیا مبنا برای مقابله با جنگ شناختی در سطح حکمرانی محلی و ترکیب نظریه‌های جغرافیای سیاسی با مطالعات شناختی در بافت مرزی نهفته است. در جدول (۱) به برخی پژوهشهایی که در این زمینه به طور مستقیم و غیر مستقیم تحقیق کرده اند اشاره شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

نویسندگان	موضوع	اهداف اصلی	یافته‌ها	شکاف پژوهشی / نوآوری مقاله
فلورز و اولافلین (۲۰۲۵)	مرزهای شناختی: ژئوپلیتیک جنگ اطلاعاتی در مناطق پیرامونی	بررسی چگونگی شکل‌گیری «مرزهای شناختی» و استفاده از جنگ اطلاعاتی به عنوان ابزار ژئوپلیتیک در مناطق پیرامونی.	ارائه چارچوب ژئوپلیتیک شناختی، استدلال می‌کند که جنگ اطلاعاتی، مرزهای فیزیکی را بازسازی کرده و «فضاهای شناختی» جدیدی ایجاد می‌کند که حکمرانی محلی را بی‌ثبات می‌سازد.	ارائه یک چارچوب نظری نوین که جنگ اطلاعاتی را در کانون جغرافیای سیاسی مرزها قرار می‌دهد و پایه‌ای برای مطالعات محلی فراهم می‌کند.
کافمن و لیسه (۲۰۲۴)	مناطق مرزی حکمرانی محلی و تهدیدات ترکیبی در عصر دیجیتال	تحلیل ظرفیت حکمرانی محلی در مناطق مرزی اروپا برای مقابله با تهدیدات ترکیبی، با تمرکز بر کمپین‌های اطلاعاتی.	حکمرانی محلی تاب‌آور نیازمند "چابکی نهادی" و "همکاری فراسازمانی" است. متمرکز در تشخیص و پاسخ به تهدیدات سریع شناختی ناتوان هستند.	تمرکز بر سطح محلی حکمرانی و شناسایی شکاف بین ساختارهای نهادی سنتی و ماهیت چالاک تهدیدات شناختی.
ژانگ و چن (۲۰۲۳)	حاکمیت دیجیتال و تاب‌آوری محلی: مقابله با جنگ شناختی در شهرهای مرزی چین	مطالعه موردی راهبردهای «حاکمیت دیجیتال» و تاب‌آوری محلی در مقابله با جنگ شناختی در شهرهای مرزی چین.	ترکیب سیاست‌های حاکمیت دیجیتال از بالا به پایین با ابتکارهای تاب‌آوری اجتماعی از پایین به بالا کلید موفقیت است.	ارائه یک مطالعه موردی غیرغربی و عملی که راهبردهای ترکیبی حکمرانی را در بافت یک دولت متمرکز بررسی می‌کند.
کافی و فوسی (۲۰۲۳)	امن‌سازی شهر شناختی: تاب‌آوری، زیرساخت و آینده امنیت شهری	بررسی تکامل امنیت شهری از حفاظت فیزیکی به سمت حفاظت از محیط‌های شناختی و اطلاعاتی.	معرفی مفهوم شهر شناختی- تاب‌آور که در آن زیرساخت‌های اطلاعاتی و نهادهای اجتماعی به اندازه زیرساخت‌های فیزیکی برای امنیت حیاتی هستند.	توسعه چارچوبی برای ارتقای زیرساخت‌های شناختی به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از برنامه‌ریزی و حکمرانی شهری.
مولر (۲۰۲۳)	(جابجایی) اعتماد: جغرافیای شهری آسیب‌پذیری	ترسیم جغرافیای آسیب‌پذیری شناختی در سطح محله‌های شهری و نقش آن در بی‌ثباتی سیاسی.	آسیب‌پذیری شناختی به طور نابرابر در فضا توزیع شده و با محرومیت اجتماعی، شکاف دیجیتالی و بی‌اعتمادی تاریخی همبستگی دارد.	ارائه روش نقشه‌برداری جغرافیایی آسیب‌پذیری شناختی که برای طراحی راهبردهای فضا محور مقابله با جنگ شناختی ضروری است.

جوامع تاب‌آور: بررسی نقش اشکال سرمایه اجتماعی به مثابه دفاعی در برابر اطلاعات دیجیتال	بررسی نقش اشکال سرمایه اجتماعی به مثابه دفاعی در برابر اطلاعات دیجیتال	سرمایه اجتماعی	ارائه شواهد تجربی قوی درباره نقش سرمایه اجتماعی به عنوان یک زیرساخت دفاعی نرم در سطح جامعه محلی.
بنت و لیوینگستون (۲۰۲۲)	سرمایه اجتماعی به مثابه دفاعی در برابر اطلاعات دیجیتال	سرمایه اجتماعی	ارائه شواهد تجربی قوی درباره نقش سرمایه اجتماعی به عنوان یک زیرساخت دفاعی نرم در سطح جامعه محلی.
جنگ‌های مرزی اطلاعات نادرست و بازمقیاس‌بندی حاکمیت	تحلیل تأثیر جنگ اطلاعاتی و اختلال‌افکنی دیجیتال بر مقیاس‌های حاکمیت در مناطق مرزی.	جنگ شناختی به بازمقیاس‌بندی می‌شود، به طوری که نهادهای محلی و فراملی نقش جدیدی در دفاع از فضای شناختی پیدا می‌کنند.	تحلیل پیوند نظری محکم بین جنگ شناختی و تغییر نقش حکمرانی محلی در عصر دیجیتال. حاکمیت در عصر دیجیتال.
پوپسکو (۲۰۲۱)	جنگ شناختی	جنگ شناختی	تحلیل پیوند نظری محکم بین جنگ شناختی و تغییر نقش حکمرانی محلی در عصر دیجیتال.
تاب‌آوری چندکانونی در مناطق کلان‌شهری فرامرزی	آزمون این که آیا حکمرانی چندکانونی می‌تواند تاب‌آوری کلان‌شهرهای فرامرزی را در برابر شوک‌های مختلف افزایش دهد.	حکمرانی چندکانونی مؤثر تاب‌آوری را از طریق تنوع در پاسخ‌ها افزایش می‌دهد، اما نیازمند مکانیسم‌های قوی هماهنگی برای جلوگیری از پراکندگی و تضاد است.	ارائه بینشی برای طراحی تاب‌آوری نهادی غیرمتمرکز ولی هماهنگ در مناطق مرزی پیچیده و چنددینفعی.
تاب‌آوری چندکانونی در مناطق کلان‌شهری فرامرزی	آزمون این که آیا حکمرانی چندکانونی می‌تواند تاب‌آوری کلان‌شهرهای فرامرزی را در برابر شوک‌های مختلف افزایش دهد.	حکمرانی چندکانونی مؤثر تاب‌آوری را از طریق تنوع در پاسخ‌ها افزایش می‌دهد، اما نیازمند مکانیسم‌های قوی هماهنگی برای جلوگیری از پراکندگی و تضاد است.	ارائه بینشی برای طراحی تاب‌آوری نهادی غیرمتمرکز ولی هماهنگ در مناطق مرزی پیچیده و چنددینفعی.
درک تهدید ترکیبی و پاسخ دولت محلی در مناطق مرزی اروپای مرکزی	تحلیل درک تهدیدات ترکیبی و پاسخی که نهادی حکومت‌های محلی در مناطق مرزی اروپای مرکزی.	شکاف بزرگی بین درک تهدید در سطح ملی و محلی وجود دارد. دولت‌های محلی فاقد دستورالعمل‌های عملیاتی، بودجه و ظرفیت تحلیلی برای تهدیدات شناختی هستند.	مستندسازی شکاف اجرایی و ظرفیتی مشخص در حکمرانی محلی برای مواجهه با تهدیدات نوین.
گالیک و سابیو (۲۰۲۱)	درک تهدید ترکیبی و پاسخ دولت محلی در مناطق مرزی اروپای مرکزی	شکاف بزرگی بین درک تهدید در سطح ملی و محلی وجود دارد. دولت‌های محلی فاقد دستورالعمل‌های عملیاتی، بودجه و ظرفیت تحلیلی برای تهدیدات شناختی هستند.	مستندسازی شکاف اجرایی و ظرفیتی مشخص در حکمرانی محلی برای مواجهه با تهدیدات نوین.
امنیت سایبری و امنیت شناختی: حکمرانی نامرئی‌ها	ارائه چارچوبی مفهومی برای درک پیوند امنیت سایبری و امنیت شناختی و چالش‌های حکمرانی آن.	تمایز قائل شدن بین امنیت سایبری (حفاظت از سیستم‌ها) و امنیت شناختی (حفاظت از فرآیندهای فکری). حکمرانی امنیت شناختی نیازمند رویکردی چنددینفعی و بین‌رشته‌ای است.	یک مقاله پایه‌ای که پایه‌های نظری مطالعات امنیت شناختی را بنا نهاده و برای تفهیم دقیق مفهوم ضروری است.
کولتی و ونگر (۲۰۲۰)	امنیت سایبری و امنیت شناختی: حکمرانی نامرئی‌ها	تمایز قائل شدن بین امنیت سایبری (حفاظت از سیستم‌ها) و امنیت شناختی (حفاظت از فرآیندهای فکری). حکمرانی امنیت شناختی نیازمند رویکردی چنددینفعی و بین‌رشته‌ای است.	یک مقاله پایه‌ای که پایه‌های نظری مطالعات امنیت شناختی را بنا نهاده و برای تفهیم دقیق مفهوم ضروری است.

مبانی نظری

حکمرانی محلی نقش محوری در برنامه‌ریزی شهری دارد. با این حال، ایجاد مکان‌های امن، پر جنب و جوش و قابل سکونت، چالش‌های عمده‌ای را برای مدیریت محلی ایجاد می‌کند. در واقع، فراوانی رویدادهای فاجعه‌بار در مقیاس محلی و افزایش خطرات فاجعه، چالش‌های منحصر به فردی را برای مردم و مکان‌های آنها ایجاد می‌کند. این امر بر نیاز حکمرانی محلی به درک مکان‌های محلی و سرمایه‌گذاری در برنامه‌ریزی برای تاب‌آوری و ارتباط انسان با مکان‌هایش تأکید می‌کند. برآورده کردن این نیازهای چندبعدی در فضاهای محلی مستلزم گنجاندن دانش محلی و علمی، تجربیات گذشته و توجه به انتظارات جامعه برای برنامه‌ریزی است و بر لزوم همسو کردن اصول تاب‌آوری و مفاهیم برنامه‌ریزی رویکرد مبتنی بر مکان برای برنامه‌ریزی مکان‌ها تأکید می‌کند. با استفاده از این اصول و نظریه تغییر سازمانی، یک چارچوب مفهومی جدیدی برای دولت محلی جهت حکمرانی تاب‌آور مبتنی بر مکان فراهم می‌شود. این رویکرد مکان‌محور برای شهرهای مرزی، تفکر برای تغییر را به عنوان یک فرآیند پویا در مقیاس‌های زمانی و با درک رابطه بین مردم و مکانشان در بر می‌گیرد و پیامدهای قابل توجهی برای جوامع در تمام سطوح هنگام برنامه‌ریزی برای

مکان‌ها دارد (Chand, 2018: 157) که همان روشن کردن استراتژی‌های نوآورانه در هماهنگی فضایی و اداری در مرز است. (Su, X., & Song, 2024: 318).

به طور کلی، تمرکز کمی بر شکل و ماهیت چارچوب‌ها و سازوکارهای مدیریت شهری مورد نیاز برای مقاوم‌سازی موفقیت‌آمیز شهرها وجود دارد. حکمرانی محلی چهار تکنیک کلیدی را که از طریق آنها مقاوم‌سازی (تاب آوری) مدیریت می‌شود و عبارت است از - خودگردان، جامع، تسهیل‌گر و آموزشی (Dowling, et al, 2014: 18) باید مدنظر قرار دهد. شهرها در تلاش برای حفظ عملکرد خود، از استراتژی‌های متنوعی استفاده می‌کنند، نه تنها برای رهایی از خطر تمرکز بر یک گزینه سیاستی، بلکه به این دلیل که میزان تغییر مورد نیاز برای یک تحول اساسی دشوار است. در این شرایط، بهبود و تعدیل تدریجی سیاست‌ها غالب است، در حالی که تلاش‌ها برای به چالش کشیدن اصول سیاستی موجود، ارائه پاسخ‌های جدیدی که توانایی تغییر اساسی سیاست‌ها و شیوه‌های حکمرانی موجود را دارند و جهت‌گیری‌های جدیدی را برای آینده تعیین می‌کنند، محدود باقی می‌مانند (Eraydin, & Özatağan, 2021: 115). با توجه به اینکه سیستم‌های سنگین انطباق، چابکی شهرداری را محدود می‌کنند (Nzewi, 2025:6) حکمرانی هوشمند و تاب‌آور، جنبه‌های حیاتی توسعه شهرها هستند (Abu-Rayash, & Dincer, 2023) که شامل شهرهای مرزی هم می‌شود. بنابراین، قدرت توسط عوامل زیادی، از جمله موقعیت جغرافیایی، محدود شده است. در این زمینه، بررسی این موضوع که آیا عوامل ژئوپلیتیکی اقدامات کافی برای تبدیل پتانسیل به قدرت انجام می‌دهند و در نتیجه تاب‌آوری را تضمین می‌کنند، مهم است (Morgado, & Hosoda, 2025: 85). در سال‌های اخیر، اهمیت شبکه‌های فرامرزی محلی - که به عنوان «سرزمین‌های مرزی حکمرانی» مفهوم‌سازی شده اند - برای همکاری‌های مرزی، تشریح می‌شود. در سرزمین‌های مرزی حکمرانی با استفاده از فرصت‌های ارائه شده توسط حکمرانی سنتی «بالا به پایین»، مفاهیمی از فضاهای جایگزین (فرامرزی) را به عنوان فضاهای مرتبط با اقدام سیاسی، هم از طریق رهبری عملی پروژه‌های فرامرزی و هم از طریق نمایندگی منافع مرزی در ساختارهای حکمرانی چندسطحی، ارائه و تداوم می‌بخشند (Crossey, & Weber, 2024: 1061).

روش تحقیق

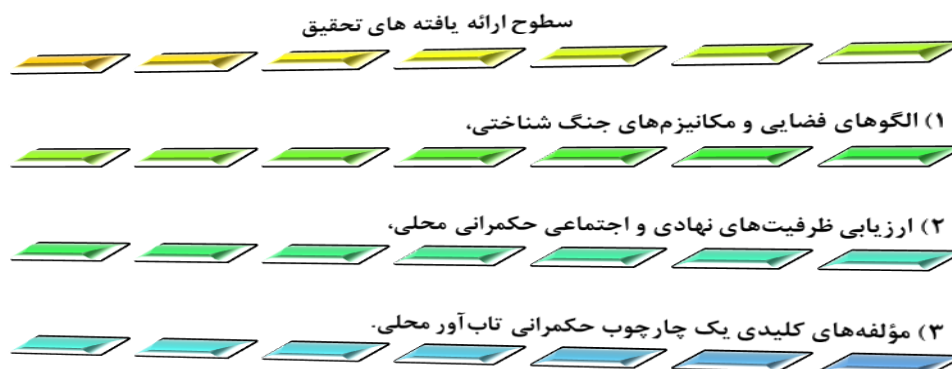
این پژوهش در زمره مطالعات بنیادی-توسعه‌ای قرار می‌گیرد و با اتخاذ یک طراحی پژوهش ترکیبی، به ادغام سه چارچوب نظری جغرافیای سیاسی انتقادی، نظریه تاب‌آوری شهری و مطالعات امنیت شناختی می‌پردازد. رویکرد روش‌شناختی غالب، کیفی است که با بهره‌گیری از چندین منبع داده و تکنیک تحلیلی، امکان مثلث‌سازی و افزایش اعتبار یافته‌ها را فراهم می‌سازد.

داده‌های کیفی از طریق مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته با طیفی از مدیران اجرایی، تصمیم‌گیران محلی و رهبران اجتماعی در سه شهر مرزی مشهد، زاهدان و تبریز گردآوری شده است. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و با تأکید بر تنوع نهادی و تجربی انجام شده تا ادراکات چندلایه از تهدیدات شناختی و ظرفیت‌های حکمرانی محلی پوشش داده شود. تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون و از طریق کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت گرفته است. به منظور تکمیل تحلیل کیفی، الگوهای فضایی انتشار محتوای دستکاری‌شده در بسترهای رسانه‌ای با رویکرد تحلیل جغرافیایی-امنیتی مورد بررسی قرار گرفته است. این بخش با تمرکز بر شناسایی کانون‌های انتشار، مسیرهای اشاعه و هم‌پوشانی آن با شاخص‌های آسیب‌پذیری اجتماعی-فضایی، به تبیین ماهیت فضا‌مند جنگ شناختی کمک می‌کند. همچنین، برای صورت‌بندی پاسخ‌های سیاستی و آینده‌نگر، از روش سناریونویسی اکتشافی استفاده شده است تا طیفی از مسیرهای محتمل تحول تهدیدات و ظرفیت‌های تاب‌آوری مدل‌سازی شود.

در کنار این رویکرد کیفی، به منظور عملیاتی‌سازی و مقایسه‌پذیری یافته‌ها، شدت و اهمیت سازوکارهای شناسایی شده از طریق طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (۱ تا ۵) کدگذاری و کمی‌سازی شده است. این مرحله امکان مقایسه تطبیقی میان سه شهر مورد مطالعه و نیز تحلیل همبستگی میان متغیرهای کلیدی آسیب‌پذیری و شدت فعالیت‌های شناختی را فراهم می‌سازد. ترکیب این روش‌ها، با ایجاد یک چارچوب تحلیلی چندلایه، امکان درک هم‌زمان ابعاد ادراکی، نهادی و فضایی جنگ شناختی و نیز ارزیابی ظرفیت‌های تاب‌آوری حکمرانی محلی را فراهم کرده است.

بحث و یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش که از طریق تحلیل ترکیبی مصاحبه‌های عمیق، تحلیل مکانی محتوا و سناریونویسی در سه شهر مرزی مشهد، زاهدان و تبریز استخراج شده است، نشان‌دهنده الگوهای پیچیده و متمایزی از آسیب‌پذیری و ظرفیت‌های تاب‌آوری در مواجهه با جنگ شناختی است. این یافته‌ها در سه سطح ارائه می‌شوند:

شکل ۱. سه سطح ارائه یافته‌های تحقیق

منبع: (نگارنده، ۱۴۰۵)

سطح ۱. الگوهای جغرافیایی و مکانیزم‌های اثرگذاری جنگ شناختی

تحلیل محتوای جغرافیامحور کمپین‌های اطلاعاتی نشان می‌دهد که شهرهای مرزی به واسطه موقعیت جغرافیایی-سیاسی و بافت اجتماعی-فرهنگی خود، در کانون هدف قرار دارند. الگوی انتشار محتوای دستکاری شده از یک الگوی تابش از مرکز/خارج پیروی می‌کند، به طوری که کانون‌های اولیه انتشار اغلب در خارج از مرزها یا مناطق همجوار با ویژگی‌های جمعیتی مشابه قرار دارند.

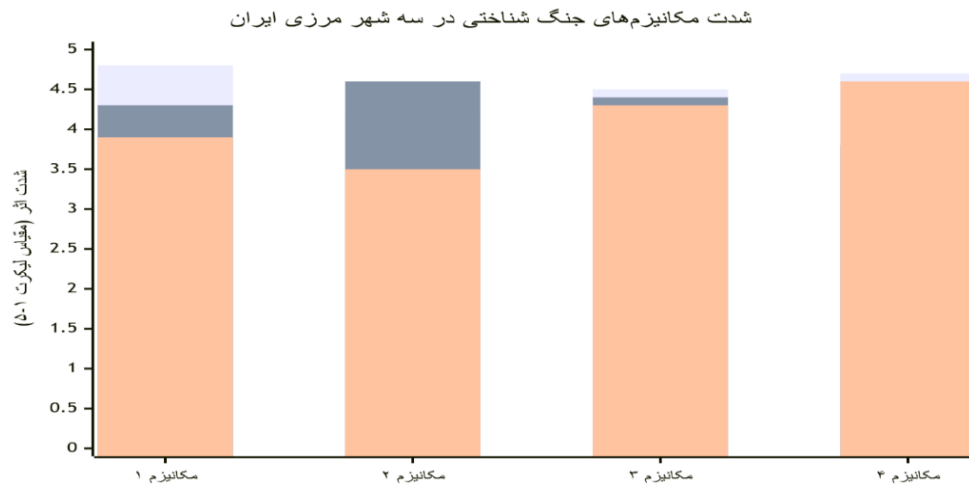
نمودار میله‌ای گروهی با سه رنگ متفاوت برای هر شهر ارائه شده است که شدت چهار مکانیزم زیر را بر اساس مقیاس لیکرت ۱-۵ از تحلیل محتوا نشان می‌دهد.

مکانیزم ۱: تخریب اعتماد به نهادهای محلی (بالاترین شدت در زاهدان، سپس تبریز و مشهد)

مکانیزم ۲: قطبی‌سازی هویتی و تحریک گسل‌های قومی-مذهبی (بالاترین شدت در تبریز و زاهدان با الگوهای متفاوت، شدت متوسط در مشهد)

مکانیزم ۳: ایجاد خلأ گفتمانی و روایت‌سازی جایگزین تاریخی (شدت بالا در هر سه شهر، با محوریت موضوعات متفاوت)

مکانیزم ۴: تقویت و جهت‌دهی به نارضایتی‌های ساختاری (اقتصادی-خدماتی) (بالاترین شدت در زاهدان و مشهد)

شکل ۲. توزیع فضایی مکانیزم‌های اصلی جنگ شناختی در سه شهر مرزی

منبع: (نگارنده، ۱۴۰۵)

جدول ۲. همبستگی جغرافیایی بین شاخص‌های آسیب‌پذیری اجتماعی و شدت فعالیت جنگ شناختی

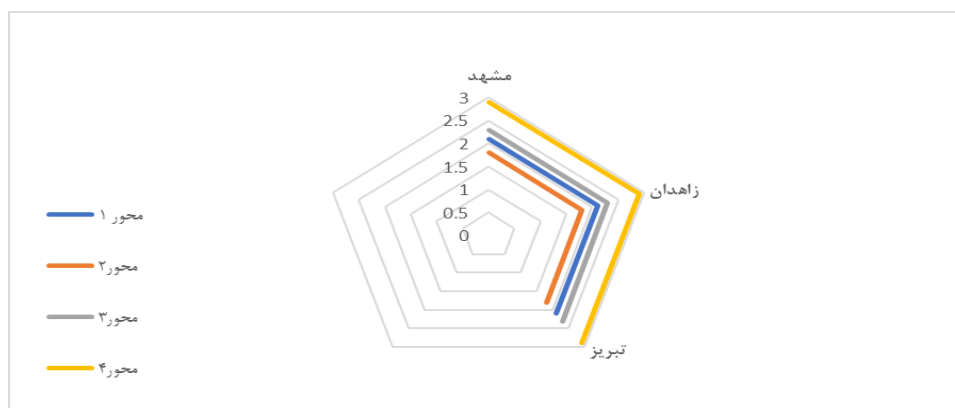
تفسیر کلی	شهر مشهد (همبستگی)	شهر زاهدان (همبستگی)	شهر تبریز (همبستگی)	شاخص آسیب‌پذیری
قوی‌ترین پیش‌بین‌کننده درگیری با محتوای مخرب	۰.۷۲	۰.۸۱	۰.۶۸	نرخ بیکاری جوانان
دسترسی بالا بدون سواد رسانه‌ای، آسیب‌پذیری را افزایش می‌دهد	۰.۶۵	۰.۷۸	۰.۵۹	شکاف دسترسی دیجیتال
پیوندهای فراملی کانال توزیع محتوا	۰.۵۸	۰.۴۵	۰.۶۳	تراکم جمعیت مهاجر/پناه جو
بستر اصلی پذیرش روایت‌های جایگزین	۰.۷۷	۰.۸۳	۰.۷۰	سطح احساس محرومیت نسبی
قوی‌ترین عامل بازدارنده و ایجاد تاب‌آوری	۰.۸۲-	۰.۷۵-	۰.۸۵-	سطح سرمایه اجتماعی پیونددهنده

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۵)

مصاحبه‌ها مؤید آن است که جنگ شناختی یک تهدید فزاینده است که آسیب‌پذیری‌های تاریخی و ساختاری موجود را شناسایی و آن‌ها را فعال‌سازی و تشدید می‌کند. در زاهدان، تأکید بر محرومیت‌های توسعه‌ای و هویت‌های محلی است. در تبریز، بر مفاهیم تاریخی و فرهنگی تمرکز می‌شود. در مشهد، با وجود پایتخت‌بودن مذهبی، هدف اصلی تضعیف مرجعیت نهادهای مذهبی-حکومتی از طریق شبهات مطرح‌شده در قالب محتوای دینی است.

سطح ۲. ارزیابی ظرفیت نهادی و شکاف‌های حکمرانی محلی

یافته‌ها حاکی از یک شکاف عمیق حکمرانی بین ماهیت چابک و غیرمتمرکز تهدیدات شناختی و ساختارهای کند، بخشی‌نگر و عمدتاً واکنشی نهادهای محلی است.

شکل ۳: ارزیابی ظرفیت نهادی حکمرانی محلی در مواجهه با جنگ شناختی
منبع: (نگارنده، ۱۴۰۵)

- محور ۱: توانایی تشخیص و پایش زود هنگام (امتیاز پایین برای هر سه شهر: ۲.۱ از ۵)
- محور ۲: چابکی و انعطاف‌پذیری در پاسخ‌گویی (امتیاز بسیار پایین: ۱.۸ از ۵)
- محور ۳: هماهنگی درون‌سازمانی و فراسازمانی (امتیاز پایین: ۲.۳ از ۵)
- محور ۴: ظرفیت گفتمان‌سازی و ارتباطات اعتمادساز (امتیاز متوسط رو به پایین: ۲.۹ از ۵)

نکات کلیدی از تحلیل مضمون مصاحبه‌ها بدست می‌آید عبارتند از:

- ❖ تمرکزگرایی مخرب: تصمیم‌گیری کلان در پایتخت، نهادهای محلی را به مجریان منفعل تبدیل کرده که فاقد اختیار و منابع برای طراحی پاسخ‌های بوم‌محور هستند.
- ❖ فرهنگ محرمانگی ضد تولیدی: پنهان‌سازی اطلاعات درباره تهدیدات به بهانه «ملاحظات امنیتی»، فضای اعتماد را تخریب و شایعات را جایگزین می‌کند.
- ❖ فقدان سواد شناختی: مدیران محلی عمدتاً تهدید را در قالب «شایعه» یا «فعالیت رسانه‌ای دشمن» می‌فهمند و از ابعاد روانی-اجتماعی عمیق و استراتژی‌های پیچیده روایت‌پردازی غافلند.
- ❖ غیاب جامعه مدنی: نهادهای مدنی مستقل و رسانه‌های محلی به عنوان واسطه‌های اعتمادساز و تصحیح‌کننده روایت، یا ضعیف هستند یا کاملاً در حاشیه قرار دارند.

سطح ۳. مؤلفه‌های چارچوب حکمرانی محلی تاب‌آور: ارائه (مدل PREVENT)

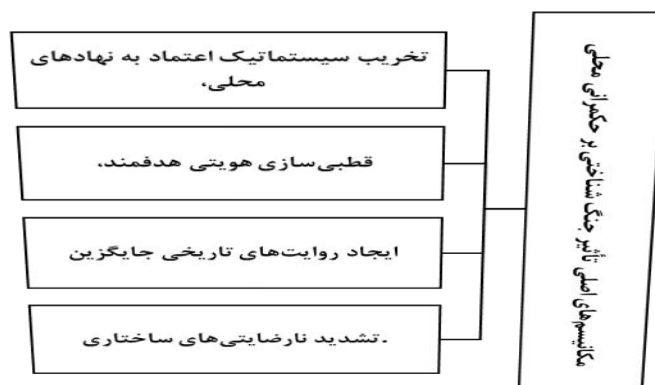
بر اساس سناریوهای توسعه‌یافته و بهترین تجربه‌های استخراج‌شده از داده‌ها، یک چارچوب عمل‌گرا با عنوان «مدل PREVENT» پیشنهاد می‌شود. این مدل، تاب‌آوری را نه به عنوان یک وضعیت ایستا، بلکه به عنوان یک قابلیت پویا برای پیش‌گیری، جذب، تطبیق و تحول تعریف می‌کند.

جدول ۳. چارچوب عمل‌گرای مدل PREVENT برای حکمرانی تاب‌آور محلی

مؤلفه	هدف کلیدی	شاخص موفقیت	اقدامات استراتژیک
P پایش و تشخیص موقعیت‌مند Positional Monitoring and Detection	نقشه‌برداری از فضای کاهش زمان تشخیص و شناسایی و آسیب‌پذیری‌ها	افزایش دقت در شناسایی کانون‌های آسیب‌پذیر.	استقرار داشبورد جغرافیای شناختی شهری با تحلیل کلان‌داده‌های شبکه‌های اجتماعی و نظرسنجی. تشکیل سلول سریع واکنش شناختی متشکل از روانشناسان، متخصصان IT و کارشناسان محلی.
R تاب‌آوری از طریق سرمایه اجتماعی Resilience through Social Capital	تقویت شبکه‌های اعتماد درون‌گروهی و بین‌گروهی	افزایش سرمایه اجتماعی در پیمایش‌های محلی. افزایش مشارکت مدنی در پروژه‌های شهری.	ایجاد شوراهای اعتماد محله‌محور با حضور رهبران غیررسمی، جوانان و زنان. طراحی کمپین‌های روایت‌سازی مشارکتی حول هویت مشترک شهری و دستاوردهای محلی.
E توانمندسازی و سواد رسانه‌ای Empowerment and Media Literacy	ارتقای مصونیت شناختی فردی و جمعی	افزایش سواد رسانه‌ای در آزمون‌های استانداردشده. کاهش باورپذیری شایعات آزمایشی.	گنجاندن سواد شناختی و رسانه‌ای در برنامه‌های درسی مدارس و دوره‌های آموزش مداوم شهرداری. راه‌اندازی کارگاه‌های تفکر نقادانه برای گروه‌های هدف (معلمان، دانشجویان، کارمندان).
V تنوع‌بخشی و چابکی نهادی Versatility and Diversification	ایجاد ساختارهای حکمرانی انعطاف‌پذیر و پاسخگو	کاهش زمان تصویب و اجرای ابتکارات پاسخگو. افزایش رضایت ذی‌نفعان از مشارکت در تصمیم‌گیری.	طراحی واحدهای پروژه‌های مشارکتی (شهرداری، دانشگاه، بخش خصوصی) برای حل مسائل خاص. تفویض اختیار و بودجه واکنش سریع به مدیران محلی در چارچوب کلی.
E تعامل گفتگومانی شفاف Explicit Discourse Interaction	اشغال میدان گفت‌وگو و افزایش اعتماد به نهاد	بازپس‌گیری روایت شهرداری در نظرسنجی‌ها. افزایش چشمگیر تعامل با محتوای رسمی در پلتفرم‌های محلی.	برگزاری جلسات عمومی منظم شهردار با شهروندان با پخش زنده و پاسخ به شایعات رایج. تولید مستمر محتوای جذاب چندرسانه‌ای (پادروایت) که به نگرانی‌های واقعی می‌پردازد.
N شبکه‌سازی فرامقیاس Networking across scales	ایجاد هماهنگی عمودی و افقی	تدوین پروتکل همکاری مشترک بین‌استانی. کاهش موانع کاری در تولید محتوای دفاعی.	تشکیل کمیته‌ای مشترک بین استانی برای شهرهای مرزی با چالش‌های مشترک. اتصال به شبکه‌های بین‌المللی شهرهای تاب‌آور برای تبادل تجربه.
T تحول یادگیری و تطبیق Transformative Learning and	نهادینه‌سازی یادگیری استخراج و بحران‌ها	اجرای درس‌آموخته جدید در سال. افزایش تاب‌آوری در	اجرای بازنگری پس‌اقدامی سیستماتیک پس از هر رویداد شناختی بزرگ. ایجاد یک مرکز دانش جنگ شناختی محلی برای مستندسازی درس‌آموخته‌ها.

به طور کلی، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که برای ایجاد تاب‌آوری در برابر جنگ شناختی گذار از یک پارادایم امنیتی متمرکز و ایستا به سوی یک پارادایم حکمرانی توزیع‌شده، یادگیرنده و جامعه‌محور است. برای موفقیت مدل ارائه شده باید این اصل محوری و بنیادی را بپذیریم که امنیت ملی در عصر شناختی، از پایداری محلی نشأت می‌گیرد. نقطه قوت این مدل، تلفیق منطق فناوریانه (پایش) با منطق اجتماعی (اعتماد) و توجه همزمان به آسیب‌پذیری‌های ساختاری و ظرفیت‌های نهادی است. یافته‌ها به وضوح نشان می‌دهد که بدون سرمایه اجتماعی و اعتماد، هیچ فناوری پیشرفته‌ای قادر به ایجاد تاب‌آوری پایدار نخواهد بود.

در واقع، یافته‌ها نشان می‌دهد که مکانیسم‌های اصلی تأثیر جنگ شناختی بر حکمرانی محلی شامل چهار فرآیند به هم پیوسته است (شکل ۴)

شکل ۴. مکانیسم‌های اصلی تأثیر جنگ شناختی بر حکمرانی محلی

منبع: (نگارنده، ۱۴۰۵)

در پاسخ به چالش‌های کنونی این حوزه، چارچوب نوآورانه «حکمرانی تاب‌آور شناختی-مرزی» را می‌توان ارائه داد که مبتنی بر چهار رکن اساسی است: تاب‌آوری اطلاعاتی (شبکه‌های اعتبارسنجی محلی، مراکز پایش شناختی)، تاب‌آوری نهادی (غیرمتمرکزسازی، واحدهای مدیریت بحران شناختی)، تاب‌آوری اجتماعی (تقویت سرمایه اجتماعی پیونددهنده، نهادهای سنتی اعتمادساز)، و تاب‌آوری فضایی-کالبدی (فضاهای عمومی تعامل‌گرا، هنر شهری هویت‌ساز). تاب‌آوری در شهرهای مرزی نیازمند چرخش پارادایمی از امنیت سخت به نرم، از تمرکز به مشارکت و از واکنش به پیش‌کنش است. «تاب‌آوری شناختی» باید به‌عنوان مؤلفه‌ای اساسی در کلیه طرح‌های توسعه و امنیت شهری مرزی ادغام گردد. در پاسخ به این چالش، بر اساس تحلیل داده‌ها، چارچوبی مفهومی برای «حکمرانی تاب‌آور محلی» ارائه می‌شود که بر چهار رکن اصلی استوار است: (۱) شفافیت و اعتمادسازی فعال از طریق گفت‌وگوهای مشارکتی و پاسخگویی نهادی، (۲) تقویت سرمایه اجتماعی و انسجام هویتی مبتنی بر مدارا و اشتراکات ملی، (۳) ایجاد سیستم‌های هشدار و پایش سریع انتشار محتوای مخرب در فضای مجازی با تمرکز جغرافیایی، و (۴) توانمندسازی اقتصادی-اجتماعی به‌منظور کاهش بسترهای

جذب ناراضی‌ها، این پژوهش نتیجه می‌گیرد که تاب‌آوری در برابر جنگ شناختی نه یک وضعیت ایستا، بلکه یک فرآیند پویا و مستمر است که نیازمند ادغام ملاحظات امنیت شناختی در قلب برنامه‌ریزی توسعه‌ای و حکمرانی فضایی در مناطق مرزی است. تقویت حکمرانی محلی تاب‌آور، نه تنها امنیت داخلی این مناطق را ارتقا می‌بخشد، بلکه به عنوان یک سد دفاعی شناختی، از مرزهای ملی در برابر تهدیدات نامتقارن حفاظت می‌کند.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با تمرکز بر شهرهای مرزی ایران به عنوان «آزمایشگاه‌های ژئوپلیتیک» عصر جنگ‌های نامتقارن، نشان داد که جنگ شناختی دیگر یک مفهوم انتزاعی در اسناد راهبردی نیست، بلکه واقعیتی ملموس و روزمره است که بافت اجتماعی، اعتماد عمومی و در نهایت حاکمیت محلی را هدف قرار داده است. یافته‌ها آشکار ساخت که تهدیدات شناختی، با بهره‌گیری هوشمندانه از آسیب‌پذیری‌های تاریخی و ساختاری (از محرومیت نسبی تا گسل‌های هویتی)، در حال بازنقشه‌برداری از جغرافیای سیاسی مرزها هستند.

در این بازتعریف، مرز نه یک خط فیزیکی، بلکه یک «فضای شناختی» متخلخل، گسترده و عمیقاً شخصی شده است که نبرد اصلی بر سر تسخیر اذهان و قلب‌ها در آن جریان دارد. مطالعه تطبیقی سه شهر مشهد، زاهدان و تبریز مؤید یک پارادوکس مرکزی است: هرچه موقعیت ژئوپلیتیک یک شهر مرزی پیچیده‌تر و بافت اجتماعی آن متنوع‌تر باشد، آسیب‌پذیری آن در برابر روایت‌سازی‌های مخرب بیشتر می‌شود و هم‌پتانسیل ذاتی آن برای ایجاد تاب‌آوری از طریق سرمایه اجتماعی و هوش جمعی غنی‌تر می‌گردد. با این حال، حکمرانی سنتی و متمرکز کنونی، با ساختارهای کند، بخشی‌نگر و فاقد شفافیت، تاب‌آوری شهرها را در مواجهه با تهدیدات غیرمتمرکز کاهش داده است. شکاف عمیق بین ماهیت تهدید و ظرفیت پاسخ، اصلی‌ترین چالش پیش‌روست.

در پاسخ به این چالش، این مقاله چارچوب مدل PREVENT را به عنوان یک نقشه راه علمی-عملیاتی پیشنهاد می‌دهد. قدرت این مدل در تلفیق چندبعدی است: تلفیق فناوری (پایش موقعیت‌مند) با جامعه (تقویت سرمایه اجتماعی)؛ تلفیق اقدام پیش‌گیرانه (سواد شناختی) با پاسخ انطباقی (چابکی نهادی)؛ و تلفیق سطح محلی (شوراهای اعتماد محلی) با سطح شبکه‌ای (همکاری‌های فرامقیاس). این مدل استدلال می‌کند که تاب‌آوری یک «وضعیت» نیست که با ساخت دیوارهای مجازی ایجاد شود، بلکه یک «قابلیت پویا» برای یادگیری، تطبیق و تحول است که در گرو اعتماد، مشارکت و شفافیت رشد می‌یابد.

در پایان باید گفت: در عصر جنگ شناختی، امنیت ملی در گرو تاب‌آوری محلی است. دفاع از مرزهای فیزیکی بدون حفاظت از «فضای شناختی» شهروندان ساکن در مرزها ناقص و شکننده خواهد بود. بنابراین، نیازمند یک چرخش پارادایمی اساسی در حکمرانی مناطق مرزی هستیم: از رویکرد امنیت‌محور و دستوری به سوی رویکرد تاب‌آور و تسهیل‌گر؛ از تمرکز بر حذف تهدید به سوی تمرکز بر تقویت جامعه و از منطبق انفصال و حفاظت به منطق اتصال و مشارکت. این گذار، تنها با تفویض اختیار، منابع و اعتماد به نهادهای محلی و جوامع شهری میسر خواهد شد. مدل ارائه شده یک چارچوب قابل انطباق برای هر منطقه مرزی در جهان است که با تنوع قومی، مذهبی یا تاریخی و در معرض تهدیدات شناختی قرار دارد.

این تحقیق دعوتی است برای به رسمیت شناختن این واقعیت که در جغرافیای پیچیده قرن بیست و یکم، تاب‌آورترین شهرها لزوماً آنهایی نیستند که بزرگترین سازه‌های دفاعی را دارند، بلکه آنهایی هستند که قوی‌ترین شبکه‌های اعتماد، انعطاف‌پذیرترین نهادها و باهوش‌ترین شهروندان را پرورش می‌دهند. امنیت ملی، در خیابان‌ها، محله‌ها و گفتمان‌های روزمره شهرهای مرزی رقم خواهد خورد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان

نویسندگان در انجام این پژوهش سهم برابر دارند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند، هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسنده مسئول این مقاله از عاملین چاپ مقاله تشکر می‌کند.

منابع

- 1) Abu-Rayash, A., & Dincer, I. (2023). Development of an integrated sustainability model for resilient cities featuring energy, environmental, social, governance and pandemic domains. *Sustainable Cities and Society*, 92, 104439. doi: 10.1016/j.scs.2023.104439
- 2) Bennett, S., & Livingstone, S. (2022). Resilient communities: Social capital as a defense against digital misinformation, *Journal of Communication*, 72(4), 485-504.
- 3) Cavelti, M. D., & Wenger, A. (2020). Cybersecurity and cognitive security: Governing the invisibles, *Contemporary Flores*, R., & O'Laughlin, P. (2025). Cognitive borders: The geopolitics of information warfare in peripheral regions, *Political Geography*, 98, 102-118.
- 4) Crossey, N., & Weber, F. (2024). Borderlands of governance—multilevel cross-border governance and trajectories of local cross-border ties in the Franco-German Moselle-Saarland Region. *Journal of Borderlands Studies*, 39(6), 1061-1081. | doi: 10.1080/08865655.2023.2276458
- 5) Chand, A. V. M. (2018). Place Based Approach to plan for Resilient Cities: A local government perspective. *Procedia engineering*, 212, 157-164. doi: 10.1016/j.proeng.2018.01.021
- 6) Dowling, R., McGuirk, P., & Bulkeley, H. (2014). Retrofitting cities: local governance in Sydney, Australia. *Cities*, 38, 18-24. doi: 10.1016/j.cities.2013.12.004
- 7) Eraydin, A., & Özatağan, G. (2021). Pathways to a resilient future: A review of policy agendas and governance practices in shrinking cities. *Cities*, 115, 103226. doi: 10.1016/j.cities.2021.103226
- 8) Flores, R., & O'Laughlin, P. (2025). Cognitive borders: The geopolitics of information warfare in peripheral regions, *Political Geography*, 98, 102-118.
- 9) Galik, M., & Szabo, G. (2021). Understanding the hybrid threat and local government response in Central European borderlands, *European Security*, 30(3), 345-367.
- 10) Li, X. (2025). The Role of NGOs in Making National Carbon Neutrality Policy in Germany and Japan. *Advance in Sustainability*, 5(1).
- 11) John Allen W & Charles M. (1997). Civil-Military Relations after the Cold War, in *Civil-Military Relations in Post-Communist States: Central and Eastern Europe in Transition*, ed. Anton Bebler .
- 12) Kauffman, J., & Liese, H. (2024). Resilient borderlands: Local governance and hybrid threats in the digital age, *Journal of European Public Policy*, 31(1), 78-101.

- 13) Nzewi, O. I. (2025). Adaptive governance for resilient local service delivery. *Journal of Local Government Research and Innovation*, 6, 2. doi: 10.4102/jolgri.v6i0.322
- 14) Morgado, N., & Hosoda, T. (2025). Measuring Taiwan's Power and Resilience: Capabilities, Strategic Culture, and Geopolitical Agents amid Cognitive Warfare. *Asian International Studies Review*, 26(1), 85-108. doi: 10.1163/2667078x-bja10043
- 15) Muller, M. (2023). (Dis)placing trust: The urban geography of cognitive vulnerability, *Urban Studies*, 60(5), 890-910.
- 16) Popescu, N. (2021). Border wars: Misinformation and the rescaling of sovereignty, *Geopolitics*, 26(5), 1357-1380.
- 17) Rahman, M. A., Haque, B. M. T., Hossan, M. I., & Rubel, M. S. K. C. (n.d.). Cognitive threat intelligence and explainable federated security analytics for distributed infrastructure systems. *International Journal of Research and Technology*, 13(1). <https://doi.org/10.64882/ijrt.v13.i1.1384>
- 18) Rogers, C., Smith, A., & Delgado, F. (2021). Polycentric resilience in cross-border metropolitan regions, *Regional Studies*, 55(8), 1450-1465.
- 19) Su, X., & Song, J. (2024). Cooperative control and the governance of cross-border trade in Chinese border cities. *Territory, Politics, Governance*, 12(2), 318-336. doi: 10.1080/21622671.2021.1993985
- 20) Van Assche, K.; Beunen, R.; Verweij, S.; Evans, J.; (2021). Gruezmacher, M. Policy Learning and Adaptation in Governance: A Co-Evolutionary Perspective. *Adm*, 54, 1226–1254 .
- 21) Zhang, W., & Chen, L. (2023). Digital sovereignty and local resilience: Countering cognitive warfare in China's border cities, *China Quarterly*, 254, 456-478.
- 22) Zoughi, P., & Fusi, D. (2023). Securing the cognitive city: Resilience, infrastructure, and the future of urban security, *Cities*, 135, 104-11.